

Přírodní památka

Křtinský lom

Ráj obojživelníků a mokřadních orchidejí

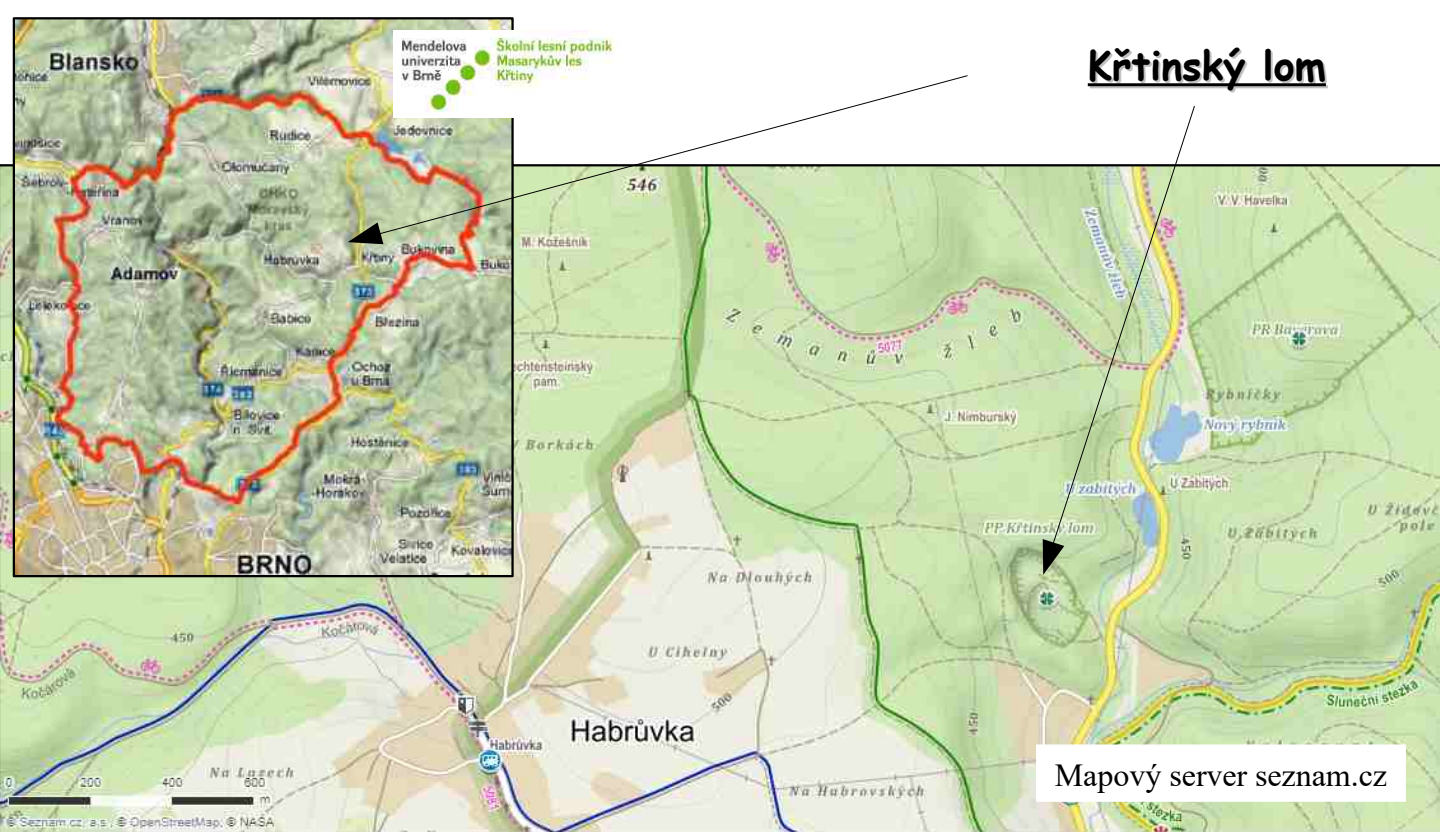

P. Jelínek a M. Čech

Mendelova univerzita
v Brně

Mendelova
univerzita
v Brně

OBSAH

Co území chrání.....	3	Hruštička.....	14
První květy.....	4	Horní etáž lomu.....	15
Zvířena.....	5	Chráněné a ohrožené druhy.....	16
Čolci	6	Mapka biotopů.....	17
Orchideje.....	9		
Vzácné traviny.....	11		

Zpracoval Ing. Petr Jelínek, Ph.D. a Milan Čech, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Mendelova univerzita v Brně. Zpracováno za podpory Školního lesního podniku Křtiny. Červenec 2018.

Fotografie na přední straně: rosníčka zelená (*Hyla arborea*)

Co území chrání

Přírodní památka Křtinský lom je nejmladším chráněným územím Školního lesního podniku Křtiny. Severně od obce Křtiny byla vyhlášena v roce 2010 a tvoří jej bývalý lom na stavební kámen, jedná se o drobu. Chráněné území má pouze 3 hektary, ale najdeme zde pozoruhodné mokřadní společenstvo se vzácnými druhy rostlin i živočichů. Nejcennější je spodní část lomu s podmáčeným bývalým těžebním prostorem a tůňemi bohatými na výskyt obojživelníků (skokani, rosničky, čolci a ropuchy). Rostou tu také mokřadními druhy rostlin, především cenná je populace orchidejí. Kvůli zarůstání olší a vysokými bylinami je třeba travní podmáčený porost každoročně kosit, aby byly zachovány vzácné světlomilné mokřadní druhy rostlin. V blízkém okolí přírodní památky roste nenápadná orchidej bradáček vejčitý.

Prstnatec (dříve vstavač) plet'ový (*Dactylorhiza incarnata*).

První květy - blatouchy

Blatouch bahenní
(*Caltha palustris*)
vykvétá brzy na jaře
ve spodní části lomu,
kde se drží voda. Patří
do čeledi
pryskyřníkovitých a je
tedy jedovatý. Byl
však využíván
i v lidovém léčitelství
a pro barvení.

Zvířena

Území je cenné především výskytem obojživelníků, kteří dříve obývali tůň a klidné zákruty meandrujících toků. Tato místa často ustoupila potřebě sena z luk a zásahům spojeným s narovnáváním toků, čímž přirozených biotopů ubylo a každý vodní biotop je dnes nesmírně cenný. V lomu se rozmnožují především obojživelníci. Rosnička zelená (*Hyla arborea*) je naše stromová žába, odkud po většinu léta můžeme slyšet její slabé kuňkání. Do vody klade vajíčka v období května a tehdy je nejlépe pozorovatelná. Častěji zde můžeme pozorovat naši nejrozšířenější žabu - skokana hnědého (*Rana temporaria*), kterého potkáme i v lese mimo vodní prostředí, kde loví drobný hmyz (na snímku dole).

Čolci

V lomu jsou hojně oba dva druhy běžnějších čolků, na horním snímku je čolek horský (*Triturus alpestris*) s oranžovým břichem, dole čolek obecný (*Triturus vulgaris*), který má břicho puntíkovaté. Larvy (zcela dole) mají podobu dráčků s roztřepenými žábry.

V lomu byla několikrát pozorována užovka obojková (*Natrix natrix*), která právě obojživelníky, ale také drobné hlodavce, loví. Krom užovek byla v blízkosti lomu nalezena ještě užovka hladká a zmije obecná. Užovka hladká je běžný druh, který se se zmijí plete.

Mladá užovka obojková ve vodě.

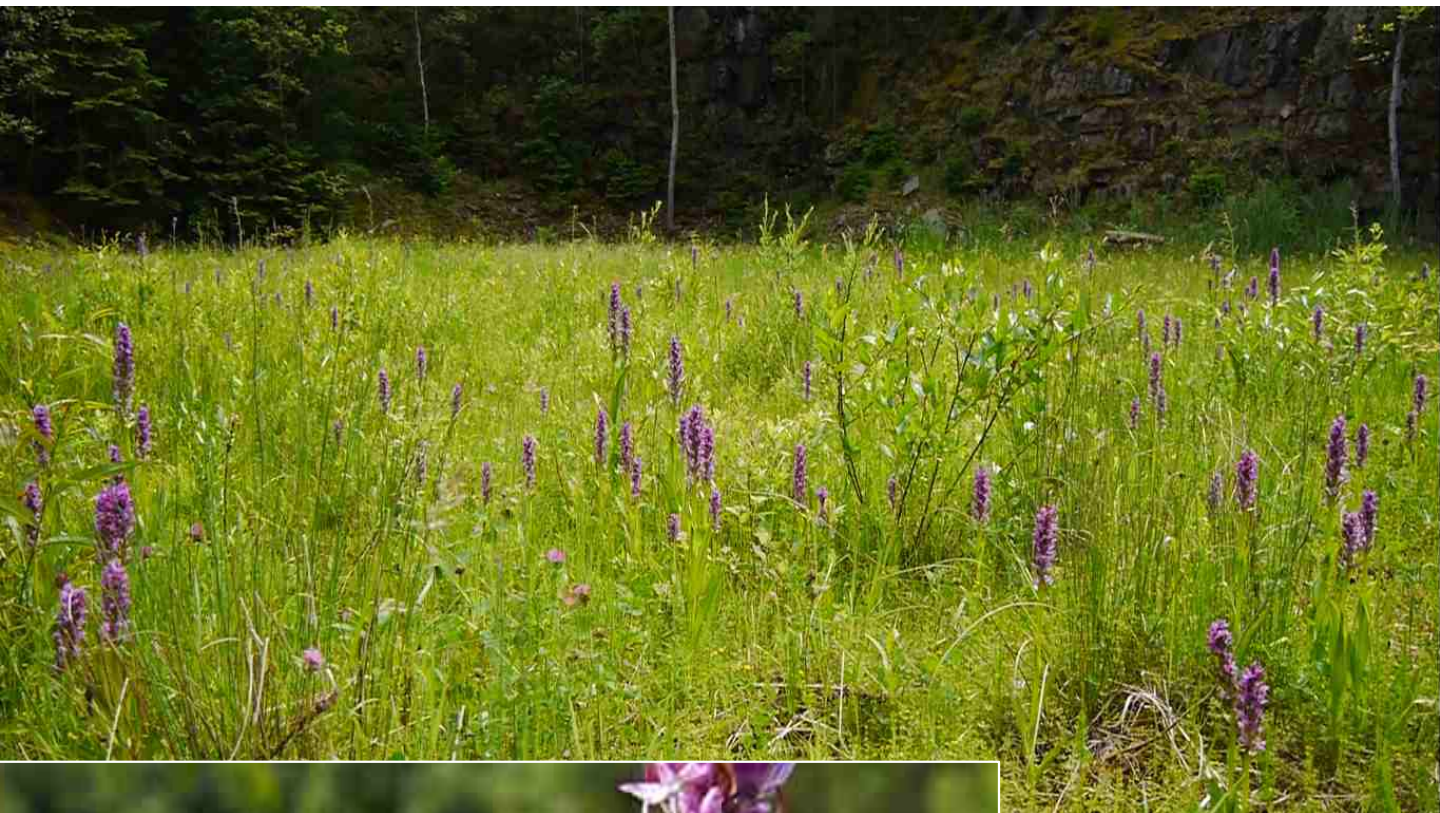

Několik druhů vážek a šídel na snímku reprezentuje vážka čtyřskvrnná (*Libellula quadrimaculata*). Z mnoha druhů motýlů zde byl fotografován soumračník jitrocelový (*Carterocephalus palaemon*) a mezi pavouky patří běžník kopretinový (*Misumena vatia*)

Jarní záplava orchidejí

Silně ohrožený
druh prstnatec
plet'ový
(*Dactylorhiza
incarnata*) vykvétá
koncem května na
podmáčeném místě
spodní části lomu,
kde bývala ještě
před 15 lety
skládka inertního
odpadu.
Po odvezení
hromad a při
pravidelném sečení
dosahují počty
orchidejí několika
set jedinců.

Přírodní památka Křtinský lom je bohatá i na další ohrožené druhy orchidejí, především prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), který má typické tečky na listech. S prstnatcem plet'ovým se kříží a vytváří zde křížence, kteří nesou znaky obou druhů vstavačů.

Na spodním snímku je okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*), která rovněž patří mezi vstavačovité a v celém Lučném údolí severně od Křtin je běžným druhem doprovázejícím bučiny. Jehličnatým monokulturám se jako většina orchidejí i okrotice vyhýbá, neboť opad jehličí okyseluje půdu, což jí nevyhovuje.

Vzácné nepravé trávy

Mělké vody
mokřadu Křtinského
lomu
v létě ozdobí bílé
chmýří suchopýru
úzkolistého
(*Eriophorum
angustifolium*). Dnes
je to již vzácná
rostlina, která díky
intenzivním
technologiím z luk
na Moravě téměř
vymizela.

Dominantními rostlinami mokřadu jsou orobince, které také nepatří mezi pravé trávy. Zarůstají vodní plochu, odkud musí být pravidelně vyřezávány, aby zůstal prostor pro obojživelníky. Na spodním snímku vlevo je orobinec sítinovitý (*Typha laxmannii*) a vpravo běžnější orobinec širolistý (*Typha latifolia*).

Ostřice podobně jako suchopýry a orobince nejsou pravé trávy, ale řadíme je do čeledi šáchorovitých (*Cyperaceae*). V Křtinském lomu se vyskytuje vzácná ostřice pozdní (*Carex viridula*), kterou Červený seznam České republiky řadí mezi silně ohrožené druhy rostlin. Porůstá okraj mokřadu.

Hruštička

Sušší biotopy
těžebního
prostoru spodní
etáže lomu
obsadila spolu
s dalším
rostlinami
hruštička menší
(*Pyrola minor*)
s voskovými
narůžovělými
kvítky.

Z hlediska biodiverzity je tato část lomu méně významná, vyskytují se tu druhy narušených prostředí a druhy suchomilné, které osidlují mělké půdy po těžbě kamene. Mezi typicky luční druhy patří lomikámen zrnatý (*Saxifraga granulata*) a kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare*) - tyto rostliny běžněji rostou na loukách v okolí lomu.

Horní etáž lomu

Chráněné druhy přírodní památky

Živočichové

čolek velký (*Triturus cristatus*)
čolek horský (*Triturus alpestris*)
čolek obecný (*Triturus vulgaris*)
rosnička zelená (*Hyla arborea*)
ropucha obecná (*Bufo bufo*)
skokan štíhlý (*Rana dalmatina*)
užovka obojková (*Natrix natrix*)

kriticky ohrožený
silně ohrožený
silně ohrožený
silně ohrožená
ohrožená
silně ohrožený
ohrožená

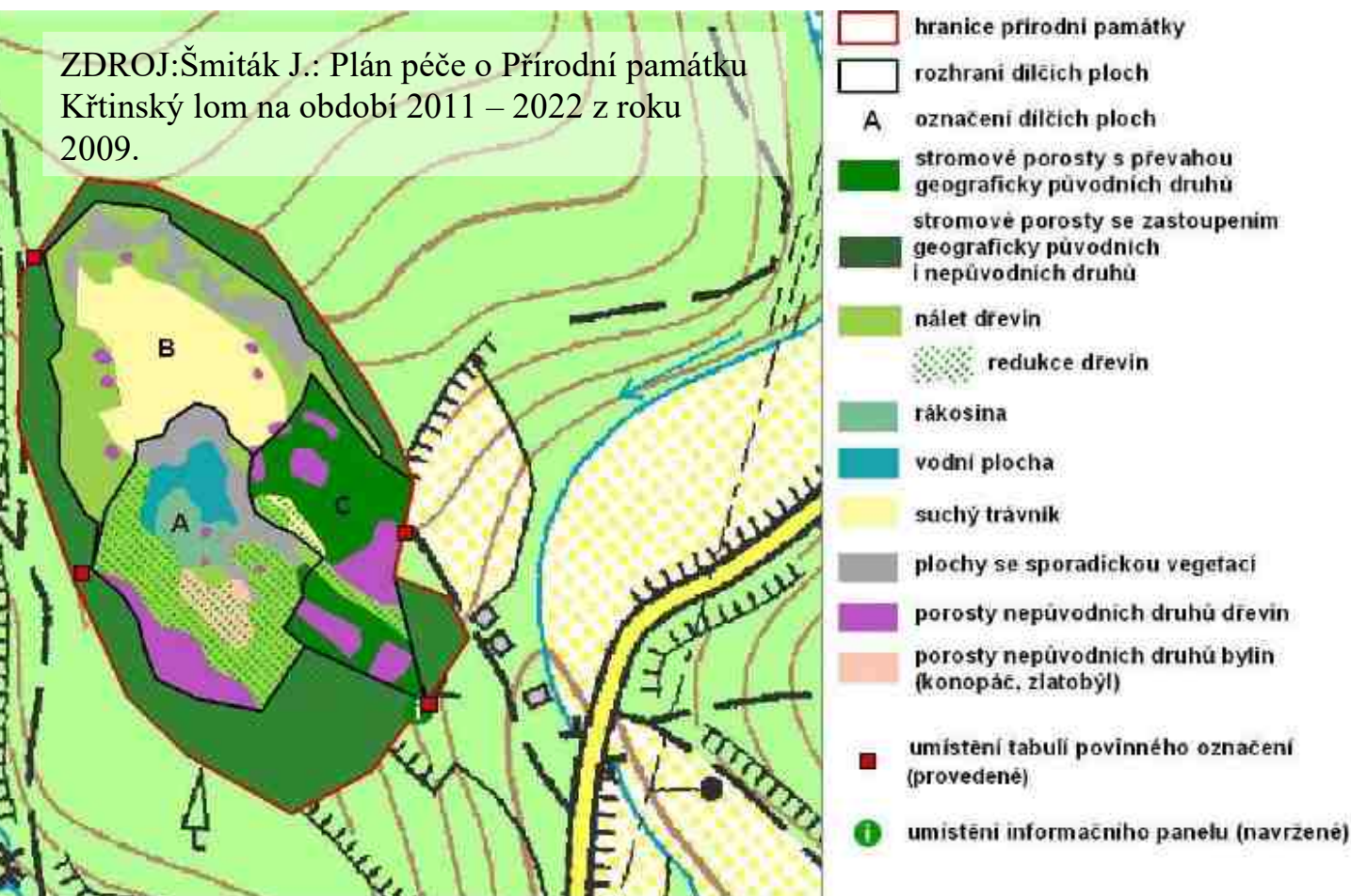
Rostliny

prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*)
prstnatec plet'ový (*Dactylorhiza incarnata*)

ohrožený
silně ohrožený

ZDROJ:Šmiták J.: Plán péče o Přírodní památku
Křtinský lom na období 2011 – 2022 z roku
2009.

P. Jelínek a M. Čech. Křtinský lom, ráj obojživelníků a mokřadních orchidejí.

Publikace vznikla jako výsledek výzkumu ohrožených druhů rostlin lesů severně od Brna Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie. Je to jeden z výsledků projektu EHP-CZ02-OV-1-012-2014 Červená kniha dřevin ČR, Červená kniha ohrožených druhů lužních lesů BR Dolní Morava a Červený seznam ohrožených druhů ŠLP Křtiny a rovněž projektu Videodatabáze rezervací ŠLP Křtiny, který byl financován z účelové činnosti Školního lesního podniku Křtiny na Mendelově univerzitě v Brně